

Phương thức tổ chức hoạt động trải nghiệm cho học sinh ở trường trung học cơ sở nhằm đáp ứng yêu cầu Chương trình Giáo dục phổ thông 2018

Nguyễn Phạm Thành Nghĩa*

*Học viên lớp Cao học CH22QL01. Trường Đại học Thủ Dầu Một – Bình Dương

Received: 18/9/2024; Accepted: 26/9/2024; Published: 16/10/2024

Abstract: *Experiential activities are one of the important educational activities in the lower secondary education program, contributing to realizing the goal of educating students to be Autonomous, Independent, and Responsible. Experiential activities help students understand and effectively apply academic knowledge to real life, while forming specific groups of competencies unique to experiential activities. The content of the article presents methods to organize experiential activities for students in middle school. This is the basis for junior high school teachers to base their experiential activities to contribute to the goal of developing learners' qualities and abilities, meeting the requirements of the general education program 2018.*

Keywords: *Experiential activities, students, organizational methods, middle school.*

1. Đặt vấn đề

Giáo dục Việt Nam đã và đang vững bước trên con đường cách mạng của Đảng vạch ra. Năm 2021, Nghị quyết Đại hội Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII, nêu rõ: Phải tiếp tục đổi mới đồng bộ mục tiêu, nội dung, chương trình, phương thức, phương pháp GD&ĐT theo hướng hiện đại, hội nhập quốc tế, phát triển con người toàn diện, đáp ứng những yêu cầu mới của phát triển kinh tế - xã hội, khoa học và công nghệ, thích ứng với cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2021). Trong hệ thống GD quốc dân GDPT cấp THCS có vai trò quan trọng, được xem là cấp GD cơ bản, có nhiệm vụ cung cấp nhu cầu học vấn cơ sở cho toàn dân. Ngày 26/12/2018, Bộ GD&ĐT ban hành thông tư 32/2018/TT – BGDĐT về chương trình GDPT, trong đó đã chỉ ra mục tiêu chung của chương trình các môn học và hoạt động (HĐ) GD của cấp THCS là: HĐ trải nghiệm giúp học sinh (HS) khám phá bản thân và thế giới xung quanh, phát triển đời sống tâm hồn phong phú, biết rung cảm trước cái đẹp của thiên nhiên và tình người, có quan niệm sống và ứng xử đúng đắn, đồng thời bồi dưỡng cho HS tình yêu đối với quê hương, đất nước... (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2018).

HĐ trải nghiệm giữ vị trí đặc biệt quan trọng trong quá trình rèn luyện nhân cách, năng lực cho HS. HĐ trải nghiệm đối với HS THCS có nhiều thú vị nhưng cũng không ít phức tạp, đòi hỏi phải có sự khéo léo, kịp thời, đúng đắn, lôi cuốn các em tham gia HĐ, nhằm phát huy khuynh hướng tự lập, sáng tạo, tinh

thần tập thể, ý thức tổ chức kỷ luật... Việc tổ chức HĐ trải nghiệm cần sử dụng nhiều phương thức thích hợp để giúp người học sẵn sàng tham gia trải nghiệm tích cực; giúp người học suy nghĩ về những gì trải nghiệm; giúp người học dựa vào những kinh nghiệm sẵn có của mình để giải quyết các tình huống có vấn đề.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Một số khái niệm cơ bản

2.1.1. HĐ trải nghiệm

Trải nghiệm là quá trình HĐ của cá nhân khi tham gia vào HĐ thực tiễn. Trong quá trình đó, mỗi cá nhân sẽ sử dụng các giác quan của mình để quan sát, cảm nhận về sự vật hiện tượng và đúc kết thành kinh nghiệm cho bản thân họ. Trải nghiệm là quá trình HS bằng HĐ của mình tham gia vào các mối quan hệ xã hội, thực hiện những thao tác, HĐ nhất định tác động vào thế giới xung quanh (Bộ Giáo dục và Đào tạo, 2014).

HĐ trải nghiệm là HĐ giáo dục, trong đó, dưới sự hướng dẫn của nhà giáo dục, từng cá nhân HS được tham gia trực tiếp vào các HĐ khác nhau của đời sống nhà trường cũng như ngoài xã hội với tư cách là chủ thể của HĐ, qua đó phát triển năng lực thực tiễn, phẩm chất nhân cách và phát huy tiềm năng sáng tạo của cá nhân mình (Đinh Thị Kim Thoa, 2015).

2.1.2. HĐ trải nghiệm ở trường Trung học cơ sở

Tổ chức HĐ trải nghiệm ở trường THCS là quá trình sư phạm được tổ chức có mục đích, kế hoạch hướng vào sự hình thành phát triển nhân cách người học, đặc biệt là năng lực nhận thức, năng lực hành

động được hình thành và phát triển trong quá trình HS tham gia, trải nghiệm tri thức, kỹ năng, thái độ trong mối quan hệ với các em HS khác với giới hạn phạm vi HĐ mà các em được tham gia (Nguyễn Quốc Vương, 2018).

2.2. Phương thức tổ chức HĐ trải nghiệm cho HS ở trường Trung học cơ sở nhằm đáp ứng yêu cầu chương trình giáo dục phổ thông 2018

Phương thức tổ chức HĐ đa dạng, phong phú, mềm dẻo, linh hoạt, mở về không gian, thời gian, quy mô, đối tượng và số lượng... HS có nhiều cơ hội trải nghiệm. Ở trường THCS có thể tổ chức HĐ trải nghiệm cho HS thông qua các phương thức sau:

2.2.1. HĐ câu lạc bộ: HĐ của câu lạc bộ tạo cơ hội để HS được chia sẻ những kiến thức, hiểu biết của mình về các lĩnh vực mà các em quan tâm, qua đó phát triển các kỹ năng của HS như: kỹ năng giao tiếp, kỹ năng lắng nghe và biểu đạt ý kiến, kỹ năng trình bày suy nghĩ, ý tưởng, kỹ năng viết bài, kỹ năng chụp ảnh, kỹ năng hợp tác, làm việc nhóm... Thông qua HĐ của các câu lạc bộ, nhà giáo dục hiểu và quan tâm hơn đến nhu cầu, nguyện vọng mục đích chính đáng của các em. Câu lạc bộ HĐ theo nguyên tắc tự nguyện, thống nhất, có lịch sinh hoạt định kỳ.

2.2.2. Tổ chức trò chơi: Trò chơi là một loại hình HĐ giải trí, thư giãn không thể thiếu được trong cuộc sống con người nói chung, đối với HS nói riêng. Trò chơi là hình thức tổ chức các HĐ vui chơi với nội dung kiến thức thuộc nhiều lĩnh vực khác nhau, có tác dụng giáo dục “chơi mà học, học mà chơi”. Trò chơi giúp phát huy tính sáng tạo, hấp dẫn và gây hứng thú cho HS; giúp HS dễ tiếp thu kiến thức mới; giúp chuyển tải nhiều tri thức của nhiều lĩnh vực khác nhau; tạo được bầu không khí thân thiện; tạo cho các em tác phong nhanh nhẹn...

2.2.3. Tổ chức diễn đàn: Diễn đàn là một hình thức tổ chức HĐ được sử dụng để thúc đẩy sự tham gia của HS thông qua việc các em trực tiếp, chủ động bày tỏ ý kiến của mình với đồng đẳng bạn bè, nhà trường, thầy cô giáo, cha mẹ và những người lớn khác có liên quan. Thông qua diễn đàn, HS có cơ hội bày tỏ suy nghĩ, ý kiến, quan niệm hay những câu hỏi, đề xuất của mình về một vấn đề nào đó có liên quan đến nhu cầu, hứng thú, nguyện vọng của các em. Đây cũng là dịp để các em biết lắng nghe ý kiến, học tập lẫn nhau. Diễn đàn thường được tổ chức rất linh hoạt, phong phú và đa dạng với những hình thức HĐ cụ thể, phù hợp với từng lứa tuổi HS. Mục đích của việc tổ chức diễn đàn là để tạo cơ hội, môi trường cho HS được bày tỏ ý kiến về những vấn đề các em quan tâm, giúp các em khẳng

định vai trò và tiếng nói của mình, đưa ra những suy nghĩ và hành vi tích cực để khẳng định vai trò và tiếng nói của mình.

2.2.4. Sân khấu tương tác

Sân khấu tương tác là một hình thức nghệ thuật tương tác dựa trên HĐ diễn kịch, trong đó vở kịch chỉ có phần mở đầu đưa ra tình huống, phần còn lại được sáng tạo bởi những người tham gia. Phần trình diễn chính là một cuộc chia sẻ, thảo luận giữa những người thực hiện và khán giả, trong đó đề cao tính tương tác hay sự tham gia của khán giả. Mục đích của HĐ này là nhằm tăng cường nhận thức, thúc đẩy để HS đưa ra quan điểm, suy nghĩ và cách xử lý tình huống thực tế gặp phải trong bất kỳ nội dung nào của cuộc sống. Thông qua sân khấu tương tác, sự tham gia của HS tạo cơ hội cho HS rèn luyện những kỹ năng như: kỹ năng phát hiện vấn đề, kỹ năng phân tích vấn đề, kỹ năng ra quyết định và giải quyết vấn đề, khả năng sáng tạo khi giải quyết tình huống và khả năng ứng phó với những thay đổi của cuộc sống...

2.2.5. Tham quan, dã ngoại: Tham quan, dã ngoại là một hình thức tổ chức học tập thực tế hấp dẫn đối với HS. Mục đích của tham quan, dã ngoại là để các em HS được đi thăm, tìm hiểu và học hỏi kiến thức, tiếp xúc với các di tích lịch sử, văn hóa, công trình, nhà máy... ở xa nơi các em đang sống, học tập, giúp các em có được những kinh nghiệm thực tế, từ đó có thể áp dụng vào cuộc sống của chính các em. Nội dung tham quan, dã ngoại có tính giáo dục tổng hợp đối với HS như: giáo dục lòng yêu thiên nhiên, quê hương, đất nước, giáo dục truyền thống cách mạng, truyền thống lịch sử, truyền thống của Đảng, của Đoàn, của Đội Thiếu niên Tiền phong Hồ Chí Minh.

2.2.6. Hội thi/ cuộc thi

Hội thi/cuộc thi là một trong những hình thức tổ chức HĐ hấp dẫn, lôi cuốn HS và đạt hiệu quả cao trong việc tập hợp, giáo dục, rèn luyện và định hướng giá trị cho tuổi trẻ. Hội thi mang tính chất thi đua giữa các cá nhân, nhóm hoặc tập thể luôn HĐ tích cực để vươn lên đạt được mục tiêu mong muốn thông qua việc tìm ra người/đội thắng cuộc. Chính vì vậy, tổ chức hội thi cho HS là một yêu cầu quan trọng, cần thiết của nhà trường, của giáo viên trong quá trình tổ chức HĐ trải nghiệm. Mục đích tổ chức hội thi/cuộc thi nhằm lôi cuốn HS tham gia một cách chủ động, tích cực vào các HĐ giáo dục của nhà trường; đáp ứng nhu cầu về vui chơi giải trí cho HS; thu hút tài năng và sự sáng tạo của HS; góp phần bồi dưỡng cho các em động cơ học tập tích cực, kích thích hứng thú trong quá trình nhận thức.

2.2.7. *HD giao lưu*: Giao lưu là một hình thức tổ chức giáo dục nhằm tạo ra các điều kiện cần thiết để cho HS được tiếp xúc, trò chuyện và trao đổi thông tin với những nhân vật điển hình trong các lĩnh vực HD nào đó. Qua đó, giúp các em có tình cảm và thái độ phù hợp, có được những lời khuyên đúng đắn để vươn lên trong học tập, rèn luyện và hoàn thiện nhân cách. HD giao lưu có một số đặc trưng sau: Phải có đối tượng giao lưu (là những người có những thành tích xuất sắc trong các lĩnh vực nào đó); Thu hút sự tham gia đồng đẳng và tự nguyện của HS, được HS quan tâm; Phải có sự trao đổi thông tin, tình cảm hết sức trung thực, chân thành và sôi nổi giữa HS với người được giao lưu.

2.2.8. *HD chiến dịch*: HD chiến dịch là hình thức tổ chức không chỉ tác động đến HS mà tới cả các thành viên cộng đồng. Nhờ các HD này, HS có cơ hội khẳng định mình trong cộng đồng, qua đó hình thành và phát triển ý thức “mình vì mọi người, mọi người vì mình”. Việc HS tham gia các HD chiến dịch nhằm tăng cường sự hiểu biết và sự quan tâm của HS đối với các vấn đề xã hội như vấn đề môi trường, an toàn giao thông, an toàn xã hội, vì sự phát triển cộng đồng... giúp HS có ý thức hành động vì cộng đồng; tập dượt cho HS tham gia giải quyết những vấn đề xã hội; phát triển ở HS một số kỹ năng cần thiết như kỹ năng hợp tác, kỹ năng thu thập thông tin, kỹ năng đánh giá và kỹ năng ra quyết định.

2.2.9. *HD nhân đạo*: HD nhân đạo là HD tác động đến trái tim, tình cảm, sự đồng cảm của HS trước những con người có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn. Thông qua HD nhân đạo, HS biết thêm những hoàn cảnh khó khăn của người nghèo, người nhiễm chất độc da cam, trẻ em mồ côi, người tàn tật, khuyết tật, người già cô đơn không nơi nương tựa, người có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn, những đối tượng dễ bị tổn thương trong cuộc sống,... để kịp thời giúp đỡ, giúp họ từng bước khắc phục khó khăn, ổn định cuộc sống, vươn lên hòa nhập với cộng đồng. HD nhân đạo giúp các em HS được chia sẻ những suy nghĩ, tình cảm và giá trị vật chất của mình với những thành viên trong cộng đồng, giúp các em biết quan tâm hơn đến những người xung quanh từ đó giáo dục các giá trị cho HS như: tiết kiệm, tôn trọng, chia sẻ, cảm thông, yêu thương, trách nhiệm, hạnh phúc,...

3. Kết luận

Nghị quyết số 29-NQ/TW Hội nghị lần thứ 8, Ban Chấp hành Trung ương khóa XI đã nhấn mạnh: Giáo dục phải thực hiện các mục tiêu lớn: học để biết, học để làm, học để làm người, học để cùng chung sống và tự khẳng định. Chuyên mạnh quá trình giáo dục từ chủ

yếu trang bị kiến thức sang phát triển toàn diện năng lực và phẩm chất người học. Học đi đôi với hành; lý luận gắn với thực tiễn; giáo dục nhà trường kết hợp với giáo dục gia đình và giáo dục xã hội. Muốn thế, con người phải không ngừng trau dồi, rèn luyện kiến thức, kinh nghiệm và kỹ năng của bản thân thông qua các HD thực tiễn, cụ thể là HD trải nghiệm (Đảng Cộng sản Việt Nam, 2013).

HD trải nghiệm tạo cơ hội cho HS tiếp cận thực tế, thể nghiệm các cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kỹ năng của các môn học để thực hiện những nhiệm vụ được giao hoặc giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống nhà trường, gia đình, xã hội phù hợp với lứa tuổi; thông qua đó, chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, hiểu biết mới, kỹ năng mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai.

Với các phương thức tổ chức HD trải nghiệm cho HS ở trường Trung học cơ sở nhằm đáp ứng yêu cầu chương trình giáo dục phổ thông 2018, tác giả mong muốn cán bộ quản lý, giáo viên ở các trường THCS trên địa bàn thành phố Thuận An, tỉnh Bình Dương sẽ vận dụng các phương thức trên một cách linh hoạt, phù hợp với điều kiện thực tế của nhà trường, để nâng cao chất lượng tổ chức HD trải nghiệm cho HS ở các trường THCS đáp ứng yêu cầu chương trình giáo dục phổ thông 2018./.

Tài liệu tham khảo

[1] Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2014). *Kỹ yếu hội thảo: Tổ chức HD trải nghiệm sáng tạo cho HS phổ thông và mô hình trường phổ thông gắn với sản xuất, kinh doanh tại địa phương*.

[2] Bộ Giáo dục và Đào tạo. (2018). *Thông tư số 32/2018 -TT -BGDDT ban hành chương trình giáo dục phổ thông*. Ngày 26/12/2018. Hà Nội.

[3] Đảng Cộng sản Việt Nam. (2013). *Nghị quyết hội nghị trung ương 8 khóa XI, số 29 – NQ/TW, về đổi mới căn bản toàn diện giáo dục và đào tạo, đáp ứng yêu cầu công nghiệp hóa, hiện đại hóa trong điều kiện kinh tế thị trường định hướng xã hội chủ nghĩa và hội nhập quốc tế*, Hà Nội.

[4] Đảng Cộng sản Việt Nam. (2021). *Nghị quyết Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XIII của Đảng*. Ngày 1 tháng 2 năm 2021. Hà Nội.

[5] Đinh Thị Kim Thoa . (2015). *Kỹ năng xây dựng và tổ chức các HD trải nghiệm sáng tạo trong trường Tiểu học*. Nhà xuất bản ĐHSP Hà Nội.

[6] Nguyễn Quốc Vương. (2018). *HD trải nghiệm dành cho HS THCS*. NXB Đại học sư phạm. Hà Nội.